

Denne vækst og stadige ændring er ikke noget nyt; den tog for alvor fart i slutningen af 1800-tallet, omtrent samtidigt med at Egypten blev inddraget i verdens økonomiske system, og kort før landet blev koloniseret af englænderne. Det er de omvæltninger, der har fundet sted i forbindelse med moderniseringen i 18- og 1900-tallet – tilblivelsen af Cairo som moderne storby – der er temaet for denne bog. Vi skal samle os om, hvad udviklingen af Cairo har betydet for byens mennesker og deres forståelse af islam.

Bogen er opdelt i 19 kapitler med tilhørende tekster. Efter dette indledende kapitel følger fem kapitler (kap. 2-6), der opridser den islamske baggrund og giver en række informationer om islamisk tro, Koranen, Muhammad, islamske ritualer og islamisk etik og samfundsopfattelse. Teksterne hertil vil alle være fra Koranen eller klassiske teologiske værker. Kapitel 7-19 tegner et billede af de politiske, sociale, intellektuelle og religiøse udviklinger, som Cairo har gennemgået de seneste 500 år, fra 1500 op til i dag. Teksterne til disse kapitler illustrerer, hvordan muslimer ændrede deres syn på verden og religionen, samtidigt med at deres verden selv ændrede ansigt. Bogen afsluttes med en række tekster om Jyllands-Postens tegninger af profeten Muhammad i medierne i Egypten.

KAPITEL 2

Hvad tror muslimer?

Gud

»Jeg vidner, at der er ingen gud ud over Gud, og Muhammad er Guds sendebud.« Denne sætning kaldes *vidnesbyrdet*. Den bliver råbt ud fra moskéernes høje tårne, minareterne, fem gange i døgnet når der bliver kaldt til bøn. Og det er de samme ord, man skal sige, hvis man vil træde ind i religionen islam. Vidnesbyrdet er på den måde alt, hvad man behøver at være enig i for at være muslim, en slags mindstedefinition af islam. Hvad er det, vidnesbyrdet siger?

»Der er ingen gud ud over Gud« er den første og vigtigste del. Den betyder, at der kun er én gud, nemlig Gud. Alting i verden er styret af Gud og foregår efter Guds vilje, ja hele verden er skabt af Gud og vil ophøre en dag i fremtiden efter Guds vilje. At tro på flere eller andre guder er afgudsdyrkelse, *shirk*, som det kaldes, og den mest alvorlige synd, et menneske kan begå. »Jeg vidner, at der er ingen gud ud over Gud« er en bekræftelse af Guds enhed og helhed. At bekræfte Guds absolutte enhed i ord og handling kaldes *tawhid*, det er den vigtigste ting, et menneske er sat på jorden for at gøre.

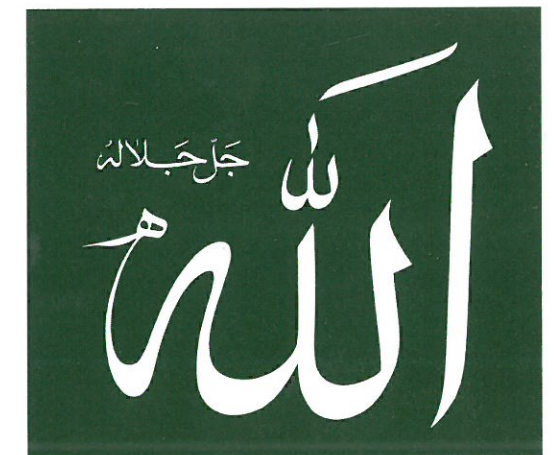
»Muhammad er Guds sendebud«, vidnesbyrdets anden del, betyder, at Muhammad ikke er en svindler eller falsk profet, men at de åbenbaringer, han fik, kom fra Gud. De åbenbaringer er Koranen, muslimernes hellige bog. Det vil sige, at anden del af vidnesbyrdet fortæller mennesket, at Koranen er Guds ord, som mennesket må følge, hvis det vil leve efter Guds bud.

Det mest grundlæggende i islam er altså troen på, at der kun er én gud, som det er menneskets pligt at adlyde og dyrke. Selve ordet islam betyder underkastelse og hengivelse til Gud. Gud hedder på arabisk *Allah*, og det er det samme ord, som arabiske kristne og jøder bruger

om Gud. Ifølge Koranen er muslimernes Gud da også den samme som jødernes og de kristnes Gud, den gud, der berettes om i Bibelen.

Gud har skabt menneskene og givet dem love og regler at leve efter for deres eget bedste. Gud styrer verden, han kender alle væsner, sjæle og hemmeligheder, fortid og fremtid, jorden og himlene. Han er også dommer; ved verdens ende vil Han stille alle mennesker til doms for deres handlinger og ord. Dog er Gud ikke bare retfærdig, Han er også barmhjertig, og mennesket kan trygt stole på Hans barmhjertighed: »I Guds, den barmhjertiges, forbarmerens navn« lyder indledningsordene til Koranen, og muslimer har siden gjort det til en vane at påbegynde enhver prædiken, tale, bog eller brev med de ord.

Mennesket har Gud at takke for alt i denne verden. Derfor er bønnen og de andre pligter, som mennesket har over for Gud, ikke urimelige og tunge pligter i de troende muslimers øjne, men tværtimod taksigelser, som de føler trang til at udtrykke. En måde at gøre det på er at opremse Guds 99 smukkeste navne, som fin-

Allah, det arabiske navn for Gud.

I Guds den Barmhjertige, Forbarmerens navn. Med denne sætning begynder alle Koranens suraer (på nær nummer 9), og endnu i dag står den som indledning i alle religiøse bøger og taler i den islamiske verden.

des i Koranen. Man ser ofte i den islamiske verden muslimer sidde og mumle Guds navne, mens de med fingrene tæller dem ved at flytte perlerne i en bedekæde, som de har i hånden. Også i fællesskab kan muslimer forsamles og recitere Guds navne. Sådant en recitation kaldes *dhikr*.

Hvordan skal man forestille sig Gud? Det spørgsmål mener muslimer ikke vi kan besvare, for Gud er umulig at fatte med menneskets begrænsede sanser og fatteevne. Gud er allestedsnærværende, ubegrænset, kropsløs. Han ligner intet, vi kender. Ethvert forsøg på at sammenligne ham eller afbilde ham ville være en form for afgudsdyrkelse.

Englene, bøgerne og profeterne

Gud skabte himlen og jorden, planter og dyr, og til sidst skabte han Adam og Eva.

Gud skabte også englene og *jinnerne*, nogle ånder som kan øve stor indflydelse på menneskers liv. Den vigtigste af englene er Gabriel, som har åbenbaret Guds ord til profeterne. Den vigtigste af *jinnerne* er Iblis, djævelen, som indtil Dommедag vil søge at lokke menneskene i fordærv ved sin fristende hvisken, *waswasa*. De første, som det lykkedes Iblis at forlede, var Adam og Eva, som han lokkede til at spise af kundskabens træ, selv om Gud havde forbudt det. Til straf blev Adam og Eva forvist fra paradiset til jorden, hvor de blev stamforældre til menneskeslægten. Siden da har menneskene

spredd sig på jorden, men ofte nok har de glemt eller overhørt Guds formaninger og bud. Fra tid til anden har Gud sendt Gabriel ned til et menneske, for at han kunne advare sine samtidige og huske dem på, at det er deres pligt at leve et fromt og gudfrygtigt liv. Sådanne advarere kaldes profeter eller sendebud. Vi kender mange af profeterne fra Det Gamle Testamente: Noah, Lot, Abraham, Isak, Jakob, Josef, David, Salomon og mange andre. Særligt vigtig er Moses, fordi Gabriel gav ham en bog at forkynde: Toranen. Moses er også betydningsfuld, fordi han modstod Faraos ugudelighed og forfølgelse i Egypten. Langt vigtigere end nogen anden profet er dog Muhammad, for han fik også en bog, der rummer den fuldkomne og endegyldige åbenbaring, Koranen. Derfor vil der ikke komme flere profeter efter Muhammad. Han er den sidste og kaldes derfor »profeternes segl«.

Ligeledes er Jesus en meget vigtig profet, og fortællingen om ham, evangeliet, er derfor også en hellig bog for muslimer. Koranen bekræfter, at Maria fødte Jesus ved en jomfrufødsel, men benægter meget bestemt, at han skulle være Guds søn; at hævde det ville være at benægte Guds absolutte enhed, altså *shirk*. Som de andre profeter var Jesus et menneske.

Abraham har også en særlig status i Koranen, som her adskiller sig væsentligt fra Det Gamle Testamente. Han beskrives som en profet, der viste stort mod i sin bekæmpelse af afguder, et forbillede for alle troende. Abraham rejste med sin trælkvind Hagar og deres søn Ismail sydpå

fra Palæstina til Mekka, hvor Ismail og Abraham opførte Kabaen, et terningformet hus. Kabaen blev verdens første tempel til dyrkelse af Gud, og mens Abrahams anden søn, Isak, blev stamfader til jøderne, blev Ismael stamfader til araberne. På Muhammads tid var Kabaen blevet fyldt med afguder, men da han blev herre i Mekka, rensede han den for fremmede gudsdomme, så den igen kunne tjene til dyrkelsen af den ene Gud. Siden da har Kabaen været det centrum, som muslimerne vender sig mod, når de beder, og som de går rundt om på deres pilgrimsfærd.

Dommедag og forudbestemmelsen

På et tidspunkt, som kun Gud kender, vil verden gå under. Gud vil da opvække de døde og føre alle mennesker til doms. De retsindige vil belønnes med paradiset, en have med bække og skønne tjenere med øjne som sorte perler. Van-

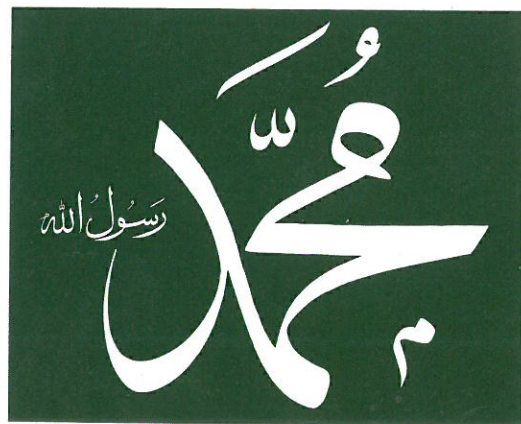
tro og syndere, derimod, vil blive straffet med helvedes evige ild. Koranen giver mange malende skildringer af både paradiset lyksaligheder og verdens undergang og helvedes pinsler. Den understreger igen og igen, at det enkelte menneske står over for et grundlæggende valg mellem det gode og det onde. Det er menneskets opgave at stræbe efter det gode for sig selv og sin familie og medborgere. Koranen opregner, hvad der er godt og tilladt og hvad der er ondt og forbudt, så der er ingen undskyldning for ikke at vide det. De mennesker, der har lukket ørerne for Guds profeter og sendebud, kan ikke sige sig fri fra skyld. Dog kan man angre og forbedre sig, og man kan altid håbe på englenes forbøn og Guds barmhjertighed. Det er Gud, der har skabt det gode og det onde, og han har også forudbestemt vore livsforløb. Alligevel bærer det enkelte menneske ansvaret for sine handlinger.

KAPITEL 3

Den hellige tid: Muhammad

Alle religioner har en hellig tid, hvor guder og mennesker var i tæt kontakt, og handlinger udspillede sig, som fik stor betydning for, hvordan verden senere kom til at se ud. Hyppigt er det den tid, man samler sig om i ritualer og myter. Som vi har set, er islam ifølge muslimer lige så gammel som – hvis ikke ældre end – verden selv: allerede englens og Adams fik besked på at adlyde Guds bud. Til senere slægter og folk sendte Gud sine profeter og bøger. Endelig sendte han sin mest fuldkomne åbenbaring til Muhammad, som hermed blev den sidste af profeterne. Med nedsendelsen af Koranen er den hellige tid forbi.

For senere tider er den endelige åbenbaring af Koranen derfor i grunden det eneste rigtigt betydende: Det er den åbenbaring, der gælder. Koranen er imidlertid fuld af referencer til Muhammad, hans modstandere og tilhængere og til hele den politiske situation på hans tid. For at forstå Koranen må man kende til Muhammad, for han gjorde mere end at modtage åbenbaringen; han grundlagde også den første menighed. Muhammads levetid bliver den

Muhammad er Guds sendebud. Den anden halvdel af den islamiske trosbekendelse, *shahada*.

egentligt hellige tid. Og Mekka, den by på den Arabiske Halvø hvor han blev født, og hvor Koranen senere blev åbenbaret for ham, er det helligste sted på jorden.

Muslimske historikere giver følgende version af hans liv:

Muhammad blev født omkring år 570. Da var hans far lige død, og moderen døde få år efter. En onkel, Abu Talib, tog drengen til sig og oplærte ham. Muhammad voksede op som medlem af Quraish-stammen, der var toneangivende i Mekka og dominerede den indbringende karavanehandel med Syrien. Som ung mand kom Muhammad i tjeneste hos den rige købmandsenke Khadija, og efter nogen tid besluttede de at gifte sig. Muhammad var på daværende tidspunkt 25 år, og de følgende år tilbragte han så vidt man ved som en lykkeligt gift handelsmand og agtet borger i Mekka.

Muhammad var fyrrer år gammel, da han modtog sin kaldelse fra Gud. Ifølge overleveringerne havde han for vane at tilbringe nogen tid hvert år i en grotte på Hira-bjerget uden for byen. Det var under sådan et ophold, at han modtog den første åbenbaring fra Koranen. En nat viste engelen Gabriel sig for ham med en dug med skrifttegn på og bød ham at læse, hvad der stod. Muhammad sagde, at han ikke kunne læse, men Gabriel insisterede, og til sidst spurgte Muhammad fortvivlet »hvad er det da jeg skal læse?« Og Gabriel sagde:

Forkynd i din herres navn som skabte, skabte mennesket af klæbrig dråbe! Forkynd, thi din herre er den ædle, som med skriverøret gav belæring, skænkede mennesket belæring om, hvad det ej vidste.

Det er begyndelsen af Koranens sura 96 og regnes altså for den ældste åbenbaring i Koranen. Muhammad gik nu ud af grotten, men ligegyldigt i hvilken retning han kiggede, så han Gabriel, som sagde: »O, Muhammad. Du er Guds sendebud, og jeg er Gabriel.« Muhammad forstod: Han var kaldet til at forkynde Guds bud.

Den nat, hvor Muhammad modtog den første åbenbaring, kaldes Skæbnenatten. Det er en af de sidste nætter i ramadan, fastemåned, og en af årets helligste dage. Fra denne kaldelse og til sin død 22 år senere hørte Muhammad jævnligt Gabriels stemme tale til sig, og han viderebragte omhyggeligt budskabet til sine medborgere.

Adskillige steder i Koranen fremgår det, at mange af tilhørerne ikke troede på, at det var Guds ord, han refererede. Muhammad selv var derimod aldrig i tvivl; dertil var oplevelsen alt for intens.

De åbenbaringer, Muhammad fik i begyndelsen, handlede navnlig om dommedag. Det var advarsler om helvedes lidelser og beskrivelser af paradiset skønhed og glæde. Det var formaning om, at man skulle føre et retskaffent og moralsk liv og udføre bøn i fællesskab. Mange ting i Mekka blev kritiseret: Borgerne dyrkede falske guder og behandlede de fattige for dårligt. Det liv, som hidtil var blevet levet i Mekka, blev stemplet som *jahiliya*, dvs. uvidenhed og barbari. Åbenbaringerne pegede på, at ældre profeter som Abraham og Moses også havde mødt modstand, dengang de prædikede, at der kun var én gud.

Muhammad mødte modstand. Hans tilhørsforhold til den stærke Quraish-stamme gav ham ganske vist beskyttelse, men når det nu ligefrem var de rige og mægtige, han angreb, var hans egen stamme heller ikke tilfreds med ham. I Mekka lå Kabaen, som husede en lang række afguder. Mange pilgrimme valfartede til Kabaen, som derfor var økonomisk vigtig for byen. Muhammads kritik af afgudsdyrkelse var en trussel mod denne indtægt. Flere Quraish-ledere søgte at få Muhammad til at holde inde med sin prædiken, men Abu Talib holdt hånden over ham.

Hijra: udvandringen til Medina

Abu Talibs død i 619 var derfor et hårdt slag mod Muhammads lille menighed, og da samtidigt Khadija døde, stod han pludseligt meget alene. Det var i denne situation, at Muhammad besluttede sig til at tage imod en invitation til at slå sig ned i byen Yathrib et par hundrede kilometer nord for Mekka. Her havde en del muslimer allerede bosat sig, og derudover var der både kristne og jøder, som Muhammad følte, at han stod nær. Kun ledsaget af en nær ven, Abu Bakr, forlod Muhammad i al hemmelighed Mekka og begav sig afsted mod Yathrib midt om natten. Denne udvandring, eller *hijra* som den kaldes, blev en skelsættende begivenhed og regnes derfor af muslimer for begyndelsen på deres tidsregning. Den fandt sted i år 622, som altså svarer til år 1 i den islamiske kalender.

I byen Yathrib, som nu kendes som Medina, fik Muhammad succes. Mange trådte over til islam, og Muhammad fik nok at gøre med at styre det nye samfund. Heri blev han hjulpet af nye åbenbaringer, som nu ofte drejede sig om praktiske forhold og gav regler for ægteskab, ejendom, arv, skat, krigsførelse og almindelig social omgang. Muhammad giftede sig nu igen flere gange og fik i løbet af sit liv ti hustruer. Han fik også børn, men kun døtrene overlevede barneårene.

Muslimernes øgede styrke måtte med tiden føre til konflikter med de forskellige stammer, de boede sammen med. Jøderne i Medina havde oprindeligt stået på god fod med Muhammad, men de ville ikke uden videre anerkende hans profetværdighed. Det kom til en væbnet konflikt, og de jødiske klaner blev enten fordrevet eller dræbt. Åbenbaringerne gjorde det nu også klart, at selv om der er ligheder mellem muslimer og kristne og jøder, er der også vigtige forskelle. Islam var et budskab fra Gud til hele menneskeheden.

Den store modstander var dog Quraish-stammen i Mekka, som var fast besluttet på at udrydde den nye religion. I en række slag mellem mekkanerne og Muhammads tilhængere fik muslimerne efterhånden overtaget. I 629 ind-

570, 595, 610
619 (hijra)

622 629/630 632

gik man en fredsslutning, der tillod Muhammad at drage på pilgrimsfærd til Kabaen i Mekka. Da han året efter kunne indtage byen uden modstand, var det første han gjorde at fjerne alle afgudestatuerne fra Kabaen, så at den igen stod som et tempel for Gud alene. Nu sluttede stammer fra hele Arabien sig til den nye hersker, men kort efter, i 632, døde Muhammad på højdepunktet af sin magt.

De retledte kaliffer

Med Muhammads død ophørte åbenbaringerne. Den hellige tid var forbi, men også de følgende 30 år regnes af muslimerne for en gylden tidsalder. Muhammad havde ikke gjort det klart, hvad der skulle ske efter hans død, men man enedes om, at hans gamle følgesvend Abu Bakr skulle være hans efterfølger, eller kalif. Abu Bakr (632-34) blev efterfulgt af Umar (634-44), Uthman (644-56) og Ali (656-61), Muhammads fætter og svigersøn gennem datteren Fatima. Disse fire kaldes de retledte kaliffer, fordi de siges at have styret gudfrygtigt og retfærdigt. Under dem ekspanderede det islamiske rige kraftigt og erobrede Arabien, Egypten, Syrien, Irak og Persien. I de følgende år skulle det blive endnu større og brede sig fra Spanien i vest til dele af det nuværende Pakistan i øst.

De retledte kaliffer var travlt beskæftiget med at styre det nye storrige: undertrykke opstande, indkræve skatter, udsende dommere og finde frem til en administrativ praksis. De underlagte befolkninger fik i mangt og meget lov til at fortsætte med at ordne deres egne af-færer, så længe de betalte skat til kaliffen. I de fleste tilfælde beholdt de deres tidligere religion i mange generationer: Et land som Egypten var overvejende kristent i flere hundrede år efter den islamiske erobring i 640. Med tiden

blev de arabiske muslimske erobrere dog blandet med den oprindelige befolkning, arabisk sprog slog igennem som dagligsprog, og store dele af befolkningen trådte over til islam.

Efterhånden blev ledelsen af det islamiske rige præget af indre splittelser. Uthman blev myrdet i 656, og selv om Ali var af profetens familie, gjorde statholderen i Syrien, Muawiya, oprør imod ham. Ali drog med sine tilhængere til Irak, hvor han blev myrdet i 661. Muawiya lod sig nu selv udråbe til kalif i Damaskus. Da han så døde i 680, søgte Alis søn Husain at overtage kalifatet, men i et slag på Kerbala-sletten i Irak led hans hær nederlag til Muawiyas søn Yazid. Muawiyas efterkommere, umayyaderne, regerede det islamiske rige frem til 750.

En gruppe muslimer, shiitterne, som udgør lidt over ti procent af alle verdens muslimer, fastholder, at Ali og Husain var de retmæssige kaliffer. For dem betød Husains død på Kerbala-sletten, at verden blev delt op i gudløse tyranner og en svagere gruppe af sande troende, som ofte ville blive forfulgt. Shiitterne anser profetens familie for at være de retmæssige ledere for muslimerne. Ali var den første af disse sande åndelige ledere, imamer, som anses for at være ufejlbarlige. Den sidste imam, den tolvte, forsvandt i 874, men vil ifølge shiitisk tro vende tilbage ved tidernes ende. Shiitterne er i dag bosat i Iran, på Bahrain, i det sydlige Libanon og Irak og i det østlige Saudi-Arabien.

Hovedparten af verdens muslimer, sunnierne, holder også profetens efterkommere højt i ære, men mener ikke, at de besad nogen særlig viden eller kræfter, der gjorde dem ufejlbarlige eller gav dem eneret på kalifatet. Cairo, som vi skal beskæftige os med i denne bog, er i dag udelukkende sunnitisk, men blev i perioden 969-1170 styret af et shiitisk dynasti, fatimiderne.

KAPITEL 4

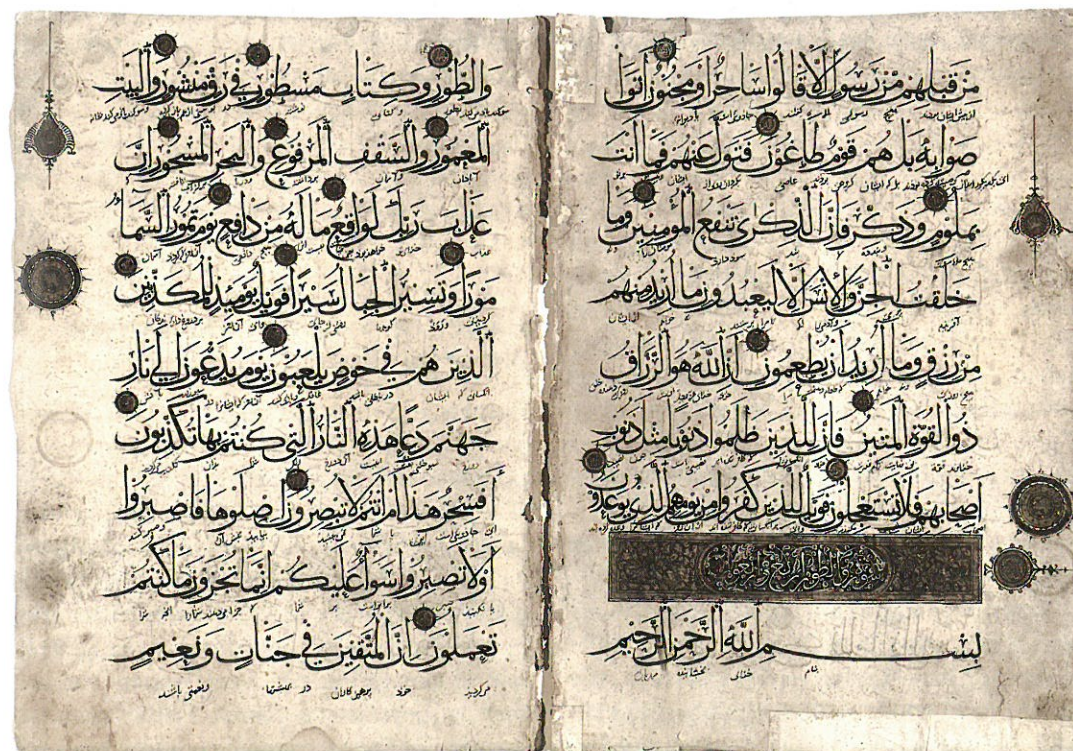
De hellige skrifter: Koranen og Hadith

Koranen: Guds ord

Koranen er samlingen af alle de åbenbaringer, der blev givet til Muhammad. Selv om den blev sendt ned i brudstykker og først blev samlet efter Muhammads død, er rækkefølgen af dens vers ikke tilfældig, og ikke så meget som et eneste vers er faldet ud eller blevet ændret. Det er Gud, der taler i Koranen, og dens vers er det smukkeste arabisk, der findes. Koranens fuldkommenhed er i sig selv et bevis på dens guddommelighed, for hvordan, siger muslimer,

skulle analfabeteren Muhammad have kunnet digte så vidunderlige vers?

Koranen er inddelt i 114 kapitler, eller surer, der er anbragt nogenlunde efter længde, så at de længste surer står først. Undtagelsen er den første sura, »Den Åbnende« *al-Fatiha*, som består af bare syv vers, mens sura 2, »Koen«, er den længste med 286. Hver sura indledes med et *bismillah*, dvs. »I Guds, den barmhjertige, forbarmerens navn«. Ved hver sura står der også anført, om den blev åbenbaret profeten,

To sider fra Koranen. Der læses fra højre mod venstre. Blokken nederst på højre side markerer begyndelsen af en ny sura, al- Tur (nr. 52).

mens han var i Mekka, eller mens han var i Medina. Mange af de første, lange surer er fra Medina, og det er som sagt i dem, man finder regler for, hvordan samfundet skal indrettes.

Koranen er en vejledning fra Gud til mennesker. Den indeholder vers med bestemte regler, som de troende skal følge. Andre vers rummer mere generelle formaninger eller beskrivelser. Atter andre fortæller om de tidligere profeter og bøger, eller giver råd særligt rettet til Muhammad i en bestemt situation. Nogle vers synes klare og ligefremme, mens andre er mere dunkle og gådefulde, også ifølge Koranen selv. Versene veksler mellem emnerne med stor poetisk kraft, så det er ikke en bog, hvor man bare slår op og finder den regel, man har brug for. Det er en bog, man skal arbejde med for at sætte sig ind i. Derfor læser mange muslimer den igen og igen, dels for at fundere over, hvad den siger, dels fordi det giver ro og i sig selv er en god og velsignelsesrig beskæftigelse. Koranen er en andagtsbog, og koranlæsning er et ritual.

Det er det også at lytte til Koranen. Ordet Koran betyder læsning eller recitation, og den har beholdt en vis mundtlig karakter. Når man på arabisk siger Koran, mener man selve indholdet, åbenbaringen, de talte ord; et Koran-eksemplar, derimod, hedder en *mushaf*. Selv når man læser den alene, læser man den gerne højt, og i samfund som endnu i dag er delvis analfabetiske, er fremsigelse af Koranen af overordentlig stor betydning og må kaldes en kunstart. Der findes forskellige måder at recitere på, hver med regler for rytme, overtrækninger af vokaler o.lign. I den islamiske verden er der stor prestige i at være *hafiz*, dvs. at kunne Koranen udenad, og det er almindeligt at hyre en *hafiz* til at recitere Koranen i glade eller sørgelige stunder i familiens liv. Koranen er også delt op i 30 og 60 stykker, så man kan recitere den hele i løbet af en måned, f.eks. i ramadan.

Koranen er næsten altid til stede i den islamiske verden, selv i de lande hvor man ikke taler arabisk og hvor det må være de færreste, der forstår, hvad der siges. Dens vers bliver indflettet i politiske taler og udsagt i bønner, men kan også dukke op i almindelige menneskers sam-

taler. Folk har vers fra Koranen hængende på væggen eller i bagruden af bilen. Man hører Koranen fra minareterne, og man hører den i radioen. Selv om det kun er få, der kan Koranen udenad, kan de fleste i hvert fald nogle enkelte vers, og den fungerer som en slags kultur-bank af billeder, historier og udtryk, som man kan trække på, og som binder især den arabiske offentlighed sammen. Koranvers bliver også ivrigt benyttet i diskussionen om, hvad islam går ud på, og hvad islam siger: Intet virker så godt i en diskussion som et velplaceret Korancitat.

Sådan har det været i 1400 år. Hver tid har benyttet Koranen i sine diskussioner og overvejelser, idet den byggede videre på, hvad tidligere generationer var nået frem til. Med tiden opstod en stor litteratur om, hvordan man skal forstå Koranen. Denne kommentarlitteratur, *tafsir*, har spekuleret over hvert eneste vers; hvad ordene betød, hvilken situation det var åbenbaret i, hvem det sigtede til, og hvilke leve-regler der kan udtrages af det. En særlig gren inden for fortolkningslitteraturen, kaldet *tawil*, er gået videre end det og har hævdet, at versene har en symbolsk betydning ud over den bogstavelige, en betydning, som kun indviede forstår. Disse fortolkninger har især samlet sig om de mere dunkle og uudgrundelige vers, og om de uforklarlige bogstaver, der står i begyndelsen af nogle af surerne. Alle muslimer er enige om, at kun Gud forstår Koranen til bunds.

Hadith: rapporter om Muhammads ord og gerninger

Koranen er det væsentligste, men ikke det eneste hellige skrift. Ved siden af Guds ord er også profetens eksempel en autoritet, som muslimer skal følge. Som årene gik, og ingen mennesker længere var i live, der havde mødt Muhammad og havde kunnet spørge ham om detaljer i religionen, blev det af livsvigtig betydning at huske hans ord og føre dem sikkert videre fra generation til generation. Alt, hvad Muhammad har sagt og gjort, kaldes *Sunna*. Det er igennem Koranen og Sunna, at muslimer afgør, hvad der er ret islam.

Sunna er nedfældet i nogle større samlinger fra 800-tallet, altså godt to århundreder efter profeten døde. Der cirkulerede på det tidspunkt så uendeligt mange rapporter (kaldet *hadith*) om, hvad profeten havde sagt og gjort, at det stod klart for enhver, at mange måtte være falske; det var alt for fristende at støtte sin egen position ved at sige, at »det gjorde profeten også, det har jeg selv hørt fra den og den, som var til stede, da profeten gjorde det«. Nogle lærde tog sig derfor til opgave at rejse rundt og indsamle hadith og vurdere, hvilke af dem der var ægte. De hadither, som muslimer i dag regner for troværdige, er dem, der blev anerkendt af disse lærde; især samlingerne af al-Bukhari og Muslim nyder stor agtelse.

En hadith består af to led. Det sidste led, som normalt er det korteste, rummer en eller anden handling eller udtalelse af profeten. Det kaldes en *matn*, altså substansen. Det første led er den lange kæde af hjemmelmænd, der har overleveret den fra mund til mund, indtil den endelig blev skrevet ned af f.eks. al-Bukhari. Denne overleveringskæde kaldes *isnad*, og når muslimske lærde skal vurdere en hadiths ægthed, ser de på, om det er kendte og troværdige personer, som har overleveret den. Sunna er således det eksemplariske menneskes ord og hand-

linger overleveret af retskafne muslimer. Gennem lange kæder er menigheden forbundet gennem tiden til Muhammad. Dog findes der en mindre gruppe hadith, som tilskrives Gud selv.

Hadith er mindre udbredt end Koranen. Samlingerne fylder mange bind, og det er de færreste muslimer, der har dem stående i bogreolen. Man lærer dem heller ikke udenad, men af og til foranstaltes der hadith-læsninger, hvor en lærd læser op og udlægger, hvad profeten sagde. Modsat Koranen er de ordnet efter temaer, så man f.eks. kan slå op, hvad Muhammad har sagt om børneopdragelse eller begravelse. Mange vigtige træk i islamisk livsførelse, f.eks. bønner, er kun lige berørt i Koranen, og muslimer må gå til Sunna for at se, hvordan den skal udføres.

En særlig form for hadith-litteratur er Muhammad-biografien. Ligesom det øvrige hadithmateriale er biografierne stykket sammen af erindringer fra den tidligste menighed, som er blevet overleveret gennem generationer. Siden er de så blevet samlet til en hel beskrivelse af profetens levned fra fødsel til død. Den vigtigste biografi er forfattet af ibn Ishaq (død 767), og det er navnlig den, der har dannet grundlag for traditionen om Muhammads liv, sådan som den blev fortalt i foregående kapitel.

KAPITEL 5

De hellige handlinger

Tro er for muslimer noget, der skal udføres. Som i andre religioner er der bestemte ritualer og regler, muslimer skal praktisere og overholde. Religionen giver de troendes liv form og struktur.

Eksempelvis opdeler den islamiske kalender muslimernes år i højtider og mærkedage. Det islamiske år er et måneår; som vores solår rummer det 12 måneder, men den nye måned begynder, når man kan se nymånen på nattehimmelen. Derfor er månederne på 29 eller 30 dage, og året som helhed kun 354 dage langt. Det betyder, at månederne i forhold til solåret forskybtes med 11 dage om året og derfor ikke er forbundet med bestemte årstider. I løbet af ca. 33 år vil fastemånedens ramadan være faldet forår, sommer, efterår og vinter. Det er en markant forskel til vores kalender, hvor f.eks. påsken følelsesmæssigt og symbolsk er blevet tæt knyttet til forår og nyt liv. To måneder står som særligt hellige: Det er ramadan, fastemånedens, hvor Koranen blev sendt ned, og dhu al-hijja, pilgrimsmånedens. Også den første dag i det nye år, årsdagen for Muhammads udvandring fra Mekka til Medina, markeres med prædikener. Endelig fejres Muhammads fødselsdag i mange islamiske lande, men ikke i alle; i Saudi-Arabien anses det for syndigt at fejre profeten, fordi kun Gud må være genstand for kult. De store højtider er altså forbundet med begivenheder i den hellige historie, som de troende mindes, når de udfører ritualerne.

Også den enkelte uge har sit religiøse højdepunkt, fredagen. Fredag kaldes på arabisk forsamlingsdag, fordi folk ved middagsbønnen strømmer til moskéen for at høre ugens prædiken. Endelig deler religionen også hver dag ind efter bønnetiderne, i mange århundreder den egentlige tidsinddeling i den islamiske verden.

Kaldet til bøn er en påmindelse til de troende om Guds tilstedeværelse i verden og tiden.

Ud over alle disse kalenderriter findes der andre ritualer, som markerer vendepunkter i det enkelte menneskes liv: fødsel, omskærelse, ægteskab og død.

Som nævnt har forskellige lande og regioner i den islamiske verden deres egne versioner af islam, ofte med deres egne lokale ritualer, vaner og ceremonier. Der er imidlertid enkelte, centrale ritualer, der er enighed om, at enhver muslim skal udføre. Disse obligatoriske ritualer kaldes for *ibadat*, dvs. gudstjenesterne, og de anses for at være evige og uforanderlige og givet af Gud. Der er fem hovedritualer, som også kendes under betegnelsen de fem søjler:

1. *Shahada*. At fremsige vidnesbyrdet om, at der ikke eksisterer nogen anden gud end Gud, og at Muhammad er Hans sendebud.
2. *Salat*. De fem daglige bønner.
3. *Zakat*. Den religiøse skat til de fattige.
4. *Sawm*. Fasten i dagtimerne i ramadan.
5. *Hajj*. Pilgrimsfærden til Mekka.

Vidnesbyrdet har vi gennemgået i kapitel 2, så vi begynder med bønnen. Salat, de fem daglige bønner, finder sted på bestemte bedetider, markeret af kaldet fra minareterne. Bedetiderne er som følger:

1. Morgengrysbøn, mellem morgengry og solopgang.
2. Middagsbøn, mellem middag og tidlig eftermiddag.
3. Eftermiddagsbøn, mellem middagsbønnen og solnedgang.
4. Solnedgangsbøn, mellem solnedgang og skumring.
5. Aftenbøn, mellem skumring og morgendæmring.

Stillinger under bønnen.

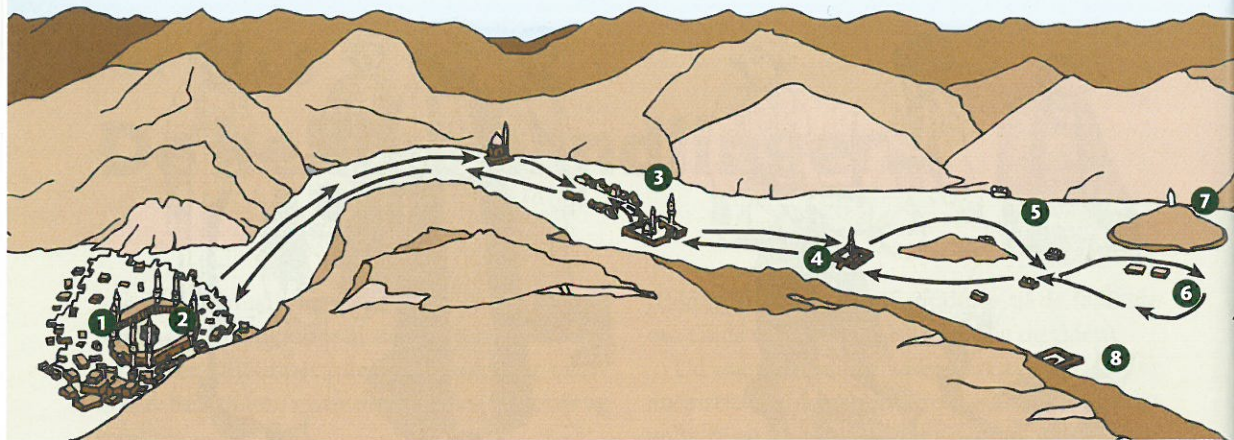

Man må ikke påbegynde bønnen, før man har foretaget en afvaskning. Efter at have fremsagt hensigten (*niyya*) med rensningen, vasker man ansigtet og hænderne, lader de våde hænder gå hen over issen og vasker til sidst fødderne. Har man haft samleje, sædafgang eller menstruation, skal man vaske hele kroppen. Bønnen selv indledes også med at udtrykke dens *niyya* og stille sig med ansigtet vendt mod *qibla*, dvs. retningen mod Kabaen i Mekka. Så løfter man hænderne op, så håndfladerne peger fremad, og siger *Allahu akbar*, »Gud er størst«. Så tager man hænderne ned og reciterer åbningssuren, *al-Fatiha*, hvorpå man igen rejser sig og siger *Allahu akbar*. Bønnen er indledt, man har henvendt sig til Gud og lukket alt andet ude. Nu følger et kort forløb, hvor man sætter hænderne på knæene, rejser sig igen, kaster sig ned og trykker panden i jorden, sætter sig op på knæ og rejser sig op igen, alt imens man siger korte lovprisninger af Gud. Dette forløb kaldes en *rakaa*, dvs. en knælen, og det udføres to, tre eller fire gange ved de daglige bønner. Derpå siger man *shahada* og nogle velsignelser over profeten og hans familie. Så hilser man på sine sidemænd og ønsker dem Guds fred. Hermed er bønnen ovre, men mange vil fortsætte lidt med mere individuelle bønner og lovprisninger.

Bønnen kan forrettes enten offentligt eller privat. Det mest almindelige er den private bøn:

overalt, i hjem, på arbejdspladser, i lufthavne, på gader, udbreder muslimer deres bedetæppe (*sijjada*). Navnlige kvinder beder hjemme. Den offentlige bøn foregår i moskéen. At moskéen og bedetæppet faktisk har samme funktion, kan man høre af deres navn: Begge to betyder »det sted, hvor man kaster sig ned i bøn«. I moskéen stiller man sig side om side i lange rækker, alle vendt mod bederetningen, *qibla*, som er afmærket ved en niche, *mihrab*, i den ene væg. Foran den forreste række står en bønneleder, *imam*, som fører an i bevægelserne, så bønnen bliver nogenlunde koordineret. Ved siden af bedenichen står en prædikestol, *minbar*, der typisk er en lang trappe op til et lille hus. Den bliver brugt ved fredagens middagsbøn, hvor en prædikant holder en længere prædiken (*khutba*) før bønnen.

Zakat er en almisse eller skat, som den troende muslim skal give til de fattige. Den er dog ikke alene et økonomisk anliggende, men netop også en form for offer, hvor man takker Gud for sin velstand. Koranen rummer mange fordømmelser af de rige mekkanere, som ikke tog sig af enker og faderløse. Traditionelt har det været op til den enkelte muslim, hvordan han ville udføre sin *zakat*-pligt, men profetens Sunna synes at have været, at man gav omkring en fyrretyendedel af sin formue én gang om året, gerne efter ramadan eller i forbindelse med nytåret.

Pilgrimmenes rute fra Mekka til Arafat-sletten og tilbage til Mina.

1. Haram-moskéen, 2. Kabaen, 3. Mina, 4. Muzdalifa, 5. Arafat, 6. Teltby, 7. »Barmhertighedens bjerg«, 8. Nimrah
Efter: Francis Robertson *Atlas of the Islamic World since 1500*, Phaidon 1982.

Man kan naturligvis også give mere og hyppigere til de fattige; disse almindelige almisser kaldes *sadaqa*.

Sawm er den faste, som muslimer skal gennemføre i måneden ramadan. I hele denne måned må man ikke spise, drikke, ryge eller have samleje i dagtimerne. Det første måltid, som man indtager, når solen går ned, og man hører kaldet fra minareterne, kaldes fastebruddet (iftar) og bliver nydt i fulde drag. Aftenen og natten går med spisning og sammenkomster, og mange holder sig vågne til et sidste måltid lige før daggry. Rige mennesker giver penge til, at de fattige kan blive bispist ved et »nådens bord«, som bliver opstillet på gaden. Ramadan er altså ikke en trist måned, men derimod nok en måned, hvor folk tænker på deres religion og viser, at de kan efterleve den. Man gør sig umage for ikke at skændes, bande eller lyve. Ramadan er den måned, hvor profeten fik sin første åbenbaring, og mange muslimer reciterer Koranen i løbet af ramadan. Hvis man på grund af graviditet, sygdom eller andet ikke kan faste, er det muligt at bodsfaste et tilsvarende antal dage efter ramadan. I det hele taget er det altid for tjenstfuldt at faste, og året rummer andre populære fastedage end ramadan.

Når det efter 29 eller 30 nætter bliver meddelt, at nymånen er blevet set på himlen, hører fasten op, og muslimerne fejrer fastebruddets

fest, *al-id*, med en festbøn om morgenen. Herefter går man gerne på besøg på familiegravstedet, man køber nyt tøj, og de næste dage tilbringes i familiens skød.

Hajj er navnet på den valfart eller pilgrimsfærd til Mekka, som finder sted i det islamiske års sidste måned. Den er, så vi, indstiftet af Muhammad til minde om de begivenheder, der fandt sted, dengang Abraham og Ismail byggede Kabaen; men først og fremmest er den et ritual, der betoner den menneskelige lydighed over for Gud: »Til Din tjeneste, Gud« er en sætning, man siger igen og igen under ritualerne, og Kabaen kaldes for Guds hus.

Valfarten begynder derhjemme, når man tager afsked med familien. I tidligere tider varede selve rejsen måneder og var fuld af farer og strabadser, så der var rig lejlighed til at forberede sig åndeligt på den store oplevelse i selskab med de andre pilgrimme. Inden man når Mekka, skal man iføre sig en enkel, hvid dragt. Den kaldes *ihram*, dvs. helliget, og markerer, at pilgrimmen nu er trådt ind i en hellig tilstand, hvor han skal overholde en række forbud mod at have samleje, klippe hår, negle eller skæg, bruge olie eller parfume, dræbe dyr og flere andre ting. De egentlige pilgrimsritualer strækker sig fra den ottende til den tiende dhu al-hijja. De første individuelle ritualer foregår ved selve Kabaen i den kæmpestore, åbne Haram-moské. Her går

pilgrimmene syv gange rundt om Kabaen (mod uret), hvorefter de foretager en bøn bag ved et lille hus, som er opført over den sten, som Abraham stod på, da han byggede Kabaen. Herefter drikker de vandet fra Zamzam-brønden, som reddede Ismael, da han var ved at dø af tørst, hvorpå de syv gange løber frem og tilbage mellem to lokaliteter, Safa og Marwa, ligesom Ismaels mor Hagar gjorde, da hun desperat ledte efter vand til sin søn.

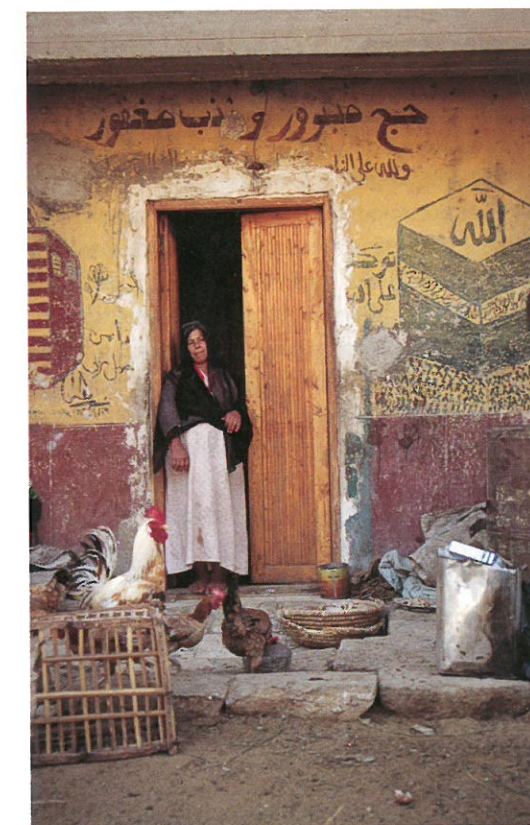
Den niende begiver alle pilgrimme sig i samlet trop til Arafat-sletten øst for Mekka, hvor de hører en prædiken fra »Barmhertighedens bjerg«, hvor Muhammad også holdt sin afskedsprædiken. Herpå tilbringes dagen i bøn og meditation. Man sover i det fri, og næste dags morgen begiver man sig mod Mina, halvvejs tilbage mod Mekka. På vejen kaster pilgrimmene hver syv sten imod en søjle, der repræsenterer Satan, som søgte at tale Abraham fra at ofre sin søn Ismail til Gud. At Gud selv i sidste øjeblik tillod Abraham at slippe for at gøre dette uhyre offer, fejres senere på dagen i Mina, ved at alle pilgrimmene slagter får og lam. Denne »slagtnings dag«, Id al-Adha, finder ikke kun sted i Mina, men udføres af muslimer over hele verden.

Hermed er de egentlige valfartsriter slut, men mange pilgrimme vil tilbringe nogen tid endnu i Haram-moskéen, og et stort tal drager videre for at besøge profetens grav i Medina. Når pilgrimmene engang vender hjem, vil det være med en ny status, og de vil ofte blive tiltalt med ærestitlen Hajj.

De forskellige søjler har noget til fælles: Ved dem alle skal man forberede sig ved at gøre sig ren og samle sig om den hellige handling. Det markeres tydeligt, at de troende er ligeværdige og står som mennesker over for Gud. Ritualerne har også det til fælles, at selv om de er pligter, kan man blive fritaget, hvis man er syg el. lign., samtidig med at der også er mulighed for mere privat at foretage bøn, faste, velgørenhed og valfart ud over det pligtige. Man skal ikke have talt længe med muslimer om valfarten el-

ler ramadan for at mærke, at det er følelsesmæssige højdepunkter i deres liv.

Det er også værd at bemærke, at der foruden en hellig tid også findes et helligt rum: Mekka er så hellig, at den ikke må betrædes af ikke-muslimer, og muslimerne selv skal være i en tilstand af absolut renhed. Helligdommen i Mekka hedder som nævnt Haram-moskéen, og haram er netop ordet for det særligt stærkvirkende og forbudte. Bønnens og moskéens retning mod qibla er udtryk for den samme idé om, at Mekka er det sted på jorden, hvor det guddommelige har vist sig og er kraftigst til stede. Kravet om, at man skal tage skoene af og i det hele taget være anstændigt klædt i en moské, viser, at også den er et helligt sted.

Pilgrimsmaleri på hus i Cairo. Der er stor prestige i at tage på pilgrimsfærd. Når pilgrimmen vender hjem, får han ærestitlen *Hajj* (»pilgrim«), og det er almindeligt, at slægt og naboer har dekoreret hans hus med valfartsbilleder.

Det muslimske samfund

Når man til daglig taler om religion, tænker man navnlig på troen på guder og udførelsen af bestemte ritualer. Men religion er mere end det. Religion er også deltagelsen i et fællesskab, som bygger på fælles værdier og normer. Denne del af religionen er muslimer meget bevidste om. Koranen taler om det religiøse fællesskab eller samfund, *umma*, som alle muslimer tilhører. Hver profet blev sendt ned til sin *umma*, og muslimerne er den sidste og den bedste af dem.

Vi har set, hvordan de centrale ritualer i den enkelte troende fremmer følelsen af at være en del af fællesskabet. Forbuddene under valfarten og ramadan mod at lyve, skændes, bagtale, fornærme m.m. giver en antydning af de normer, som alle muslimer har til fælles, og som bliver styrket ved at blive indskærpet i den hellige tid. Det samme gælder ritualernes betoning af socialt ansvar over for de fattige og svage. Alle muslimer lærer fra barnsben, at disse er gode handlinger, som man principielt bør gøre hver dag, og i det mindste under de hellige højtider, hvor alle viser sig fra deres bedste side og *ummaens* idealer står tydeligt frem.

Alle disse dyder og normer er noget, man lærer, når man vokser op i det muslimske samfund. Muslimer har ikke et begreb, der svarer til den kristne arvesynd, men mener, at mennesket i hvert fald potentielt er godt og i stand til at adlyde Guds bud. Koranen taler om *al-maaruf*, det kendte, når den sigter til alt det, vi bør gøre. Man ved kort sagt, hvad det gode er, selv om man måske ofte er for selvisk og svag til at gøre det. Fællesskabet betyder også, at man sammen skal gøre det kendte og ikke lade sin næste sejle sin egen sø. Ser man f.eks. nogen ryge midt om dagen i ramadan, eller sin nabos datter tale

med en fremmed mand på gaden, er man i sin gode ret til at gå hen og sige »sig mig, ved du ikke, at det er forbudt?« Koranens gentagne opfordring om at »påbyde det gode og fornægte det onde« er altid blevet forstået som en pligt til at holde *ummaens* disciplin højt.

Det sted, hvor barnet lærer, hvad det gode og kendte er, er familien. Koranen formaner børn til lydighed over for deres forældre. Familie og kønsroller er i det hele taget et hovedtema i Koranen, der ser det harmoniske forhold mellem ægtefæller som det bedste forsvar mod *fitna*, dvs. den splid, der til stadighed truer *ummaen* og den enkelte troendes udførelse af sine islamiske pligter. Ifølge Koranen er mand og kvinde skabt ligeværdige over for Gud, men nok med manden som den bestemmende i det daglige. Manden forsørger kvinden og har ansvaret for hende, mens kvinden bestyrer hjemmet og opdrager børnene. Der er nedlagt nøje regler for kønnes omgang, da det er et område fyldt med lidenskaber og derfor udsat for *fitna*. Begge køn skal gå anstændigt klædt, og en mand må kun omgås kvinderne i sin familie.

Fiqh: islamisk jura

Alle muslimer har et begreb om, hvad der er godt og rigtigt, og hvad der er forkert. Men det er kun de mest basale regler; snart efter Muhammads død stod det klart, at der var alt for mange regler og detaljer til, at almindelige mennesker kunne kende dem alle. Ud over det almindeligt kendte, *al-maaruf*, var der en mere omfattende specialviden, *ilm*, som blev lagt i hænderne på særlige eksperter, *ulama*.

Disse lærde studerede Koranen og profetens Sunna for at uddrage mere præcise regler for,

Analogy

hvordan man skulle optræde og forholde sig i livets forskellige situationer, f.eks. køb og salg, ægteskab, børneopdragelse, pantsætning eller arv. Grundprincippet var, at handlinger er tilladte, medmindre der i Koranen eller Hadith er tekster, der forbyder dem. Alligevel findes der handlinger, som ikke er nævnt i skrifterne, f.eks. fordi de ikke eksisterede på Muhammads tid, men som alligevel må anses for forbudte, fordi de er analoge til skrifternes forbud. Heroin, f.eks., er ikke nævnt i skrifterne, men er alligevel blevet forbudt, fordi heroin ved sin berusende og nedbrydende virkning kan sidestilles med vin, der er forbudt i Koranen. De lærde tog altså stilling til alle handlinger ved at undersøge, om de var nævnt i Koranen eller Hadith. Var de ikke det, måtte det undersøges, om man kunne drage en analogi til lignende forhold i skrifterne. Var det heller ikke muligt, måtte den enkelte retslærde selv tage stilling til handlingens lovlighed. Med mindre de lærde allerede var kommet til enighed om sagen; i så fald skulle man følge deres enighed.

Handlingerne blev i første omgang grupperet som enten tilladte eller forbudte, men snart blev der behov for en nuancering. Det blev klart, at der findes typer af handlinger, som ikke i sig selv er forbudte, men som nemt kan lede til forbudte ting og derfor i det mindste bør frarådes. De retslærde placerede derfor enhver handling i en af fem kategorier: nødvendig, tilrådelig, ligegyldig, forkastelig eller ulovlig.

Bag ved hele dette arbejde lå en overbevisning om, at Gud selv har givet mennesker præcise regler at følge i alle forhold i livet. Det, som Gud har åbenbaret, er altså en lov. Denne lov kaldes *Sharia*, mens hele de lærdes store arbejde med at gruppere og vurdere handlingerne kaldes jura, eller *fiqh*. *Sharia* er altså betegnelsen for Guds lov og er derfor fuldkommen og ufejlbarlig, mens *fiqh* er menneskets stræben efter at forstå Guds lov og er derfor som alt menneskeligt ufuldkommet. Det var ikke overraskende, at de lærde efterhånden blev uenige om en række spørgsmål, og der opstod mindre forskelle i deres metoder. Inden for sunni-islam

voksende forskellige retninger eller retsskoler frem i løbet af 800-tallet, og de fire største har overlevet frem til i dag. Retsskolerne lå i indbyrdes konkurrence, men kunne nu for det meste godt anerkende hinanden. I mange større byer eksisterede retsskolerne ved siden af hinanden, så at borgerne altid havde en retslærd fra deres egen skole at konsultere.

Fiqh-systemet rummede også regler for, hvordan hele samfundet skulle indrettes. Med hele samfundet mente juristerne ideelt set *dar al-islam*, »islams hus«, dvs. et eneste stort rige for alle muslimer, styret af en kalif. Reglerne for samfundslivet i *dar al-islam* byggede på nogle få grundlæggende skel mellem borgerne: mellem muslim og ikke-muslim, mellem fri mand og slave, og mellem mand og kvinde. Kristne og jøder havde lov til at dyrke deres religion og at organisere sig, som de ville, men der var bestemte regler og begrænsninger for deres omgang med muslimer. Vigtigst var måske den særlige skat, *jizya*, som de skulle betale til de muslimske myndigheder. Til gengæld skulle de så ikke betale *zakat*, og de var også fritaget for pligten til *jihad*, dvs. at drage i krig for islam.

I praksis kom det islamiske storrige ikke til at eksistere så længe, og mindre islamiske lande dukkede op. Det varierede naturligvis en del, hvor meget disse landes fyrster lagde vægt på islam og reglerne i *fiqh*-systemet, og mange af dem satte sig fuldstændigt ud over lovene, hvis de ikke passede i deres kram. Alligevel blev store dele af befolkningen ved med at anse *fiqh* for landets egentlige lov og opsøge *ulama*, hver gang de mente, at der var blevet begået en ulovlighed. Man forventede så at fyrsten bidrog til at sikre, at lovene blev overholdt, ved at organisere politi og fængsler m.v. Strafdmålingen var i høj grad op til dommeren, men der var enkelte straffe, som lå fast, fordi de var nævnt i Koranen. Det er de såkaldte *hudud*: ^{hukud}

Disse meget uhyggelige straffe har dog kun sjældent været praktiseret i større omfang, bl.a. fordi der stilles store krav til bevisførelsen. I alle tilfælde skal der have været vidner til stede; således kræves der fire vidner til at be-

kræfte et tilfælde af hor, og selv om man finder en døddrukken mand på gaden, kan man ikke straffe ham, før vidner kan bekræfte, at han er kommet i den tilstand af sin egen fri vilje. Kvinders vidnesbyrd tæller i de fleste tilfælde halvt så meget som mænds, så det har været sjældent, at kravene til bevisførelsen kunne opfyldes.

Det kan lyde trist med alle de mange forbud, pligter og regler. Sådan vil muslimer sjældent se på det. For dem er reglerne udtryk for, at Gud har givet mennesket mulighed for at leve et regelret og harmonisk liv. Reglerne er en del af kosmos; sproget, arkitekturen, musikken, maden og mange andre ting bekræfter sammenhængen mellem pligterne og verden. Det er med andre ord ideelt set ikke sure pligter, men gode gerninger, som man med glæde udfører for at vise sin taknemmelighed over for Gud.

Efter denne gennemgang af hovedtrækkene i islamisk religion og samfundsopfattelse vender vi os nu mod Cairo for at følge, hvordan muslimer gennem de seneste 500 år har forstået og praktiseret islam.

Hudud – straffene

Hor. Her er straffen 100 piskeslag eller stening.

Falsk anklage for hor straffes med 80 piskeslag.

Vin-drikning straffes med 80 piskeslag.

Tyveri. Her afhugges højre hånd og ved gentagelse venstre fod.

Landevejsrøveri. Straffes med afhugning af hånd og fod, og hvis nogen er blevet dræbt i forbindelse med røveriet: afhugning af hovedet eller korsfæstelse.

Nogle vigtige træk i muslimernes livsmønster

Mad. Muslimer må ikke spise blodig mad eller svinekød. Desuden er der bestemte regler for, hvordan kød skal slagtes: De vigtigste er, at slagteren skal skære halspulsåren over, samtidigt med at han siger »I Guds navn«.

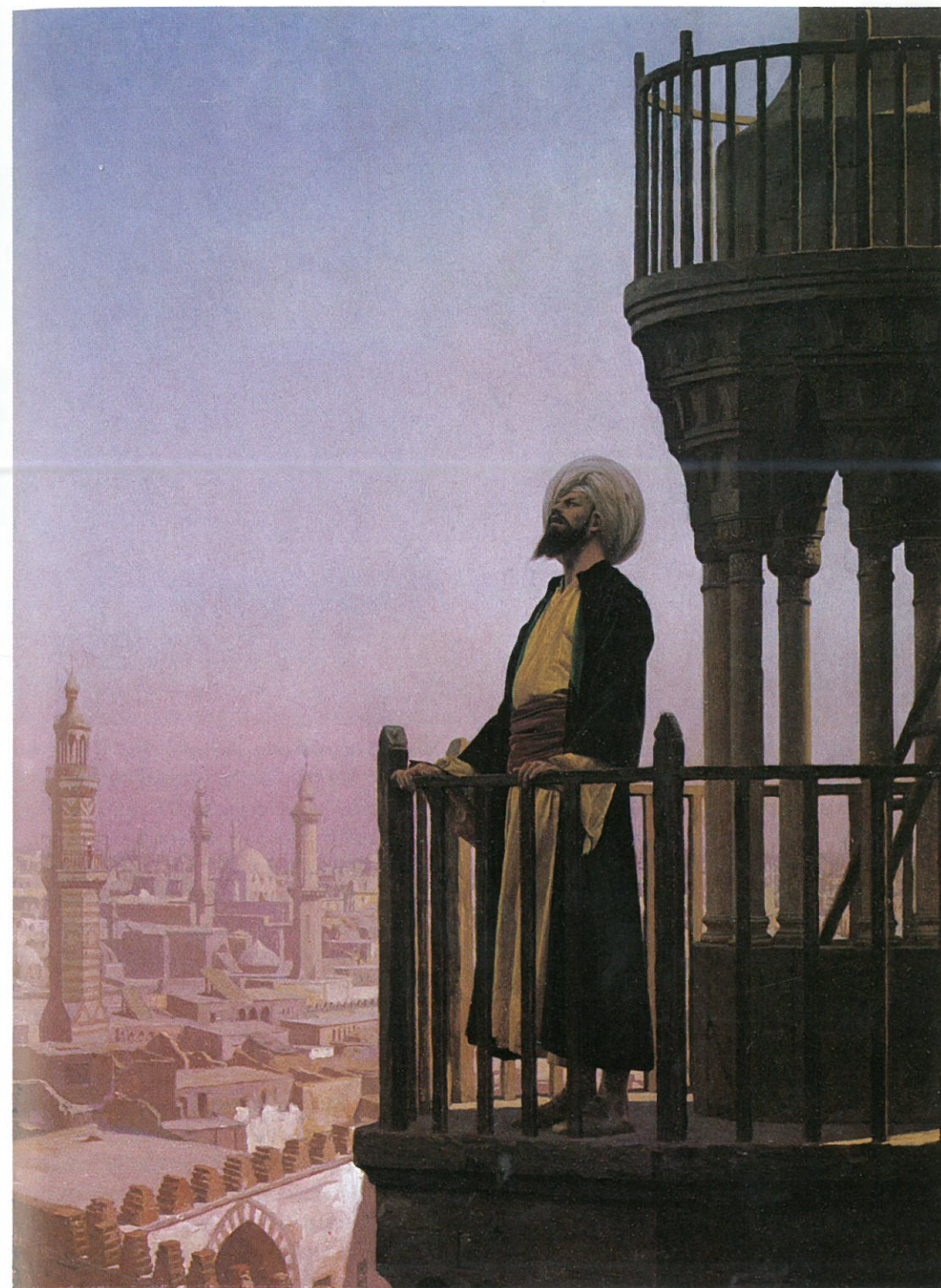
Som nævnt er det forbudt at indtage alkohol.

Økonomi. Koranen forbyder hasardspil og åger. Der har dog gennem historien været store variationer i, hvordan disse forbud blev forvaltet.

Billedforbuddet har også været fortolket meget forskelligt, og i dag ses det de fleste steder kun som et forbud mod at afbilde Gud eller profeterne.

Omskærelse af drenge er ikke nævnt i Koranen, men hører med til profetens Sunna og praktiseres af alle muslimer. Omskærelse af kvinder er svagt belagt i traditionerne, men forekommer i nogle muslimske lande.

Ægteskab. En muslimsk mand må tage op til fire koner, mens en muslimsk kvinde kun må tage én mand.

Ordlister

- al-Azhar* det religiøse universitet i Cairo, grundlagt 969
- baraka* velsignelse
- bismillah* sætningen »i Guds, den barmhjertige, forbarmerens navn«
- Dar al-Islam* islams territorium, hvor islamisk lov er gældende
- dhikr* et ritual, hvor man messer Guds navn igen og igen
- diwan* en forsamling af rådgivere
- effendi* den ny uddannede klasse, der opstod i slutningen af 1800-tallet
- fatiha* Koranens korte åbningssura
- fatwa* en forklaring på et spørgsmål om islamisk lov, udstedes af en mufti
- fiqh* jura, studiet og udarbejdelsen af det islamiske retssystem
- fitna* splid, splittelse mellem muslimerne
- hadith* en overlevering om, hvad profeten har sagt og gjort
- hafiz* betegnelsen for en person, der kan huske Koranen udenad
- hajj* pilgrimsfærden til Mekka i pilgrims-måned
- halal* betegnelsen for det tilladte i islamisk lov
- hara* et lukket kvarter i det gamle Cairo
- haram* betegnelsen for det forbudte i islamisk lov
- hijab* det nye islamiske tørklæde
- hijra* Muhammads udvandring fra Mekka til Medina i 622
- hudud* (ental: *hadd*) særlige straffe nævnt i Koranen
- ibadat* troshandlingerne, de vigtige og ufor-anderlige ritualer
- id al-fitr* offerfesten efter ramadan
- id al-kabir* den store offerfest under pilgrims-færden
- iftar* fastebruddet ved solnedgang i rama-dan
- ihram* indviet tilstand under pilgrimsfærden
- ijtihad* den enkeltes brug af intellektet i et teologisk eller juridisk spørgsmål
- imam* lederen af bønnen. For shiitterne den øverste leder, nedstammer fra profeten
- islah* reform
- islam* hengivelse til Guds vilje
- isnad* kæden af hjemmelmænd, der har overleveret en hadith
- jahiliya* uvidenhedens og barbariets periode i Arabien, før Koranen blev åbenbaret
- jihad* krig på Guds vej, dvs. krig for troen
- jizya* særskat for jøder og kristne i det islamiske samfund
- Kabaen* terningformet bygning i centrum for den store moské i Mekka
- karamat* undere, helgenmirakler
- khalifa* kalif, dvs. efterfølger, herskeren over det islamiske samfund
- khediv* titlen på den egyptiske hersker indtil 1914
- khutba* prædikenen ved fredagsbønnen
- koran* egtl. læsning, recitation; samlingen af Guds åbenbaringer til Muhammad
- kufir* ulydighed over for Gud
- kuttab* Koran-skole, hvor yngre børn lærer alfabetet og at huske Koranen udenad
- madrasa* skole (før 1800-tallet betød det en islamisk lovskole)
- mamluk* slave-soldater, der som gruppe besad magten i Cairo 1250-1517
- al-maruf* det kendte, det rette at gøre
- matn* selve indholdet af en hadith
- mihrab* bedenichen i en moské, der angiver retningen mod Mekka
- minbar* prædikestolen i en moské
- mufti* specialist i islamisk lov, som besvarer folks henvendelser
- mulid* helgenfest
- mushaf* et eksemplar af Koranen
- niqab* slør, der dækker ansigtet. Begyndte at blive udbredt i Cairo i 1990'erne
- niyya* den rene hensigt med ritualet
- qadi* dommer
- qibla* retningen mod Mekka, som man skal vende sig mod ved bøn
- raka* en knælen og kasten sig til jorden, en del af bønnen
- ramadan* fastemåned
- salafiya* reformbevægelse, ledet af Muham-mad Abduh (1849-1905)
- salat* de fem daglige bønner.
- sawm* fasten i måneden ramadan.
- shahada* vidnesbyrdet om, at der ikke eksisterer nogen anden gud end Gud, og at Muhammad er Hans sendebud
- sharia* Guds lov
- shaykh* ærestitel for betydningsfuld ældre mand, i Cairo brugt om religiøse ledere
- shirk* afgudsdyrkelse, det at sætte guder op ved siden af Gud. En stor synd
- shura* råd, rådslagning
- sijjada* bedetæppe
- sufisme* islamisk mystik. En særligt inderlig form for fromhed og gudsdyrkelse
- suq* handelstov eller basar
- sultan* den traditionelle hersker i de islami-ske lande
- Sunna* profetens sædvane, dvs. de ting, profeten har sagt og gjort
- sura* (flertal: surer) kapitel i Koranen
- tafsir* fortolkningen af Koranen
- takfir* at erklære andre muslimer for gudsfor-nægttere eller kættere
- tawakkul* gudsfortrøstning, liden på Gud, et ideal blandt sufier
- tawhid* det at gøre Gud til én, at bekræfte Guds absolutte enhed
- tawil* udlægningen af Koranens overførte og symbolske betydninger
- turuq* sufi-ordener
- ulama* de islamiske lærde
- umma* den islamiske menighed eller samfund
- umra* den lille pilgrimsfærd til Mekka, som kan udføres hele året
- wafd* liberalt-nationalistisk, sekularistisk parti, dominerede i perioden 1922-52
- waqf* stiftelse, hvis indtægter går til religiøse formål
- wikala* handelshus
- zakat* den årlige skat til de fattige
- zawiya* bedehus for sufier
- zina* ægteskabsbrud

